

II 9498

Telegraful Român

ORGANUL OFICIAL AL ARHIEPISCOPIEI ORTODOXE ROMANE DE ALBA-IULIA ȘI SIBIU
ȘI AL EPISCOPIILOR CLUJ ȘI ORADEA

Abonamentul

pentru parohii cl. I Lei 40; cl. II Lei 30; cl. III Lei 25. Particulari Lei 25. Autorități și străinătate Lei 50. De sprijin Lei 75. Pentru America 10 Dolari.

Articolele și corespondența

se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai 35. — Articolele nepublicate nu se inapoiază. — Scrisorile nefrancate se retuză.

Prețul inserțiunilor

un cm.² 60 Bani pentru odată; dacă se publică de mai multe ori se dă rabat corespunzător. Inserțiunile se adresează ADMINISTRAȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, strada 1 Mai Nr. 35.

Pe calea destinderii internaționale

Problema păcii este problema fundamentală a zilelor noastre, problema care preocupă întreaga omenire. Indiferent de concepțiile sociale și credințele religioase ce le împărtășesc, toți oamenii cinstiți doresc să trăiască în pace și prietenie. Pacea e bunul cel mai de preț al tuturor popoarelor.

De aceea masele populare au primit cu deosebită satisfacție rezultatele Conferinței dela Geneva a șefilor guvernelor celor patru mari puteri, conferință care a dus la atenuarea încordării internaționale și a deschis calea spre rezolvarea unor probleme internaționale deosebit de importante. Aceste probleme au fost discutate — potrivit directivelor șefilor guvernelor — la Conferința miniștrilor afacerilor externe ai celor patru puteri din octombrie-noembrie 1955. Ele sînt: securitatea europeană și Germania, dezarmarea și dezvoltarea contactelor între Est și Vest. Deși această conferință, din pricina alitudinii reprezentanților puterilor occidentale, n-a adoptat nici o hotărîre substanțială, totuși ea a fost utilă. Într-adevăr ea a atras atenția celor mai largi cercuri ale opiniei publice asupra problemelor principale internaționale actuale, a clarificat pozițiile părților și a scos în evidență nu numai obstacolele, ci și marile posibilități existente pentru soluționarea acestor probleme. „Spiritul Genevei” — spiritul colaborării pașnice și al înțelegerii reciproce între popoare — nu s-a stins, ci este o forță efectivă, bazată pe năzuința de pace și bunăînțelegere a tuturor popoarelor. Avîndu-și rădăcinile în aspirațiile popoarelor spre pace și colaborare, „spiritul Genevei” se va dezvolta și se va întări tot mai mult.

De aceea masele populare salută și aprobă cu căldură eforturile Uniunii Sovietice, care au ca scop slăbirea încordării internaționale, menținerea și consolidarea păcii, preîntîmpinarea unui război și izbăvirea omenirii de grozăviile lui, asigurarea muncii liniștite a popoarelor și a bucuriei unei vieți pașnice. Rezultatele tratatelor dintre Uniunea Sovietică și Canada, Finlanda, Norvegia, Birmania, India etc. sînt tot atîtea contribuții prețioase la promo-

varea destinderii internaționale, consolidarea păcii și colaborarea între state cu orînduiri sociale și economice deosebite. Principiul coexistenței pașnice — care stă la baza politicii externe sovietice — se dovedește rodnic, ca o temelie nesdruncinată a păcii și colaborării între popoare.

Dar propășirea pe calea destinderii internaționale și a păcii pretinde și lupta continuă a partizanilor păcii din toate țările. Mișcarea partizanilor păcii a avut succese remarcabile în lupta ei pentru pace, cum sînt încetarea operațiunilor militare în Coreea și Indochina ș. a. Astăzi forțele iubitoare de pace au misiunea de a lupta pentru rezolvarea problemelor referitoare la securitatea europeană, unificarea Germaniei pe baze democratice, încetarea cursei înarmărilor și interzicerea armelor atomice și cu hidrogen, lărgirea legăturilor economice și culturale între Est și Vest. Pentru soluționarea acestor probleme e nevoie de luptă activă și fără răgaz. E sigur că popoarele vor reuși să cucerească noi succese în lupta aceasta, căci lupta pentru pace e una din cele mai nobile și mai mărețe cauze ale timpurilor noastre, în slujba căreia se află sute de milioane de oameni cinstiți din toată lumea.

Poporul nostru este alături de lupta popoarelor pentru destindere internațională, pentru pace. Biserica noastră sprijinește lupta poporului pentru pace, fiind un factor activ în marea mișcare a partizanilor păcii. Indemnăm pe preoți să intensifice acțiunea lor în sinul credincioșilor, pentru a-i lămuri asupra problemelor păcii și soluțiilor celor mai potrivite și pentru a-i antrena la o participare și mai activă la munca și lupta poporului pentru prietenie și pentru o viață mai bună.

Lupta omenirii iubitoare de pace pentru destindere internațională, pentru colaborare între state și pentru rezolvarea tuturor problemelor prin tratative, va birui. Căci unde e voința popoarelor, acolo e și biruința!

Mihail Sadoveanu

— La o aniversare —

În luna noiembrie 1955, poporul nostru a sărbătorit pe marele scriitor Mihail Sadoveanu, care a împlinit 75 ani. Sărbătorirea aceasta a arătat din nou că Mihail Sadoveanu este scriitor al poporului, care a reflectat în opera sa toate durerile, toate năzuielele și toate biruințele poporului nostru. El este totdeauna cîntărețul inspirat al frumuseților patriei lui. De aceea i s-a zis: „Grigorescu al cuvîntului”. Legat de popor și de patrie, Mihail Sadoveanu e scriitorul cetățean, care luptă alături de popor pentru viața cea nouă. De aceea el se află și în primele rînduri ale luptătorilor pentru pace și pentru prietenie între popoare.

Vasta lui operă, talentul lui artistic, ca și lupta lui pentru cauza păcii, l-au făcut să fie prețuit nu numai în țara noastră, ci pretulindeni.

La sărbătorirea maestrului Sadoveanu a fost prezentă și Biserica noastră. Aceasta nu numai pentru că Biserica este alături de popor și de luptătorii pentru pace, dar și pentru că opera lui M. Sadoveanu cuprinde și aspecte ale vieții clerului și credincioșilor noștri. Dacă n-ar fi decît acea minunată evocare a epocii lui Ștefan cel Mare (Frații Jderi), cu întreg suflul ei creștin, cînd apărarea independenței țării era împletită cu apărarea creștinătății împotriva cîmpitorilor turci, ar fi suficient ca M. Sadoveanu să fie încununat cu cununa recunoștinței și prețuirii deosebite din partea Bisericii ortodoxe române.

În 1944, într-o recenzie pe care o făcea Bibliei Sinodale, tradusă de Gala Galaction și Pr. Radu, a făcut cunoscut că și el începuse să traducă Sf. Scriptură, dar auzind că lucrează mai de mult la o nouă traducere confratele său Gala Galaction, nu a continuat, avînd toată încrederea că scriitorul-teolog va face o traducere bună.

„Imi îngădui, scria el, să vorbesc despre aceste chestiuni — traducerea Sf. Scripturi — ca unul care m-am îndeletnicit cu Sf. Scriptură, nădăjduind să ajung a-mi pune cîndva la contribuție însușirile mele de mînuitor al limbii. Acum cîțiva ani, în tovărășia unui bun ebraist evreu, am început la Iași tîlmăcirea Psalmilor, după

Continuare pe pag. 3

69294

Unificarea limbii liturgice

La 1700 Biserica ortodoxă din Ardeal avea introdusă limba română în slujbele sale. De aceea Papa a trebuit să admită limba română ca limbă liturgică la rominii uniți cu Roma, deși papalitatea era împotriva folosirii limbilor vii în cultul Bisericii. Continuarea tradiției liturgice românești a fost unul din factorii principali în păstrarea unității dintre cele două Biserici românești din Ardeal. Unitatea aceasta liturgică s-a menținut intactă vreme de peste 150 ani, datorită faptului că în tot acest timp cărțile de cult erau identice ca limbă. Cum la Blaj s-a început tipărirea de cărți liturgice abia la 50 ani dela unire, — în acești 50 ani în bisericile unite se făceau slujbele după cărțile tipărite la București, Râmnic, Buzău etc.

Biserica noastră din Veștem are următoarele cărți liturgice tipărite în acel timp peste granița Ardealului:

1. Evanghelia tipărită în anul 1682 în București.
2. Triodul din 1731 dela Râmnic, al Ep. Damaschin.
3. Liturghierul tipărit în 1733, în Râmnic sub Episcopul Inochentie.
4. Antologion (vol. I și II) tip în 1737 în Râmnic sub Ep. Climent.
5. Pentecostarul tip. în 1743 în București sub Neofit.
6. Octoicul mare tip. în 1750 în București sub Neofit.
7. Octoicul mare tip. în 1811 în Buda, cu binecuvântarea Mitr. Șt. Stratimirovici al Carloveșului.

Mai avem un Molitfelnic cu primele șase file scrise cu mîna — fără fila cu locul și data tipării — foarte mult întrebunțat, însă destul de bine conservat și pe ultima filă scris de Dionisie Popovits din Vale, că acest molitfelnic i-a rămas lui dela tatăl său, popa Toma, mort în 9 Aprilie 1819.

În 26 Febr. 1769, cînd ep. Atanasie Rednic, a fost în Veștem, în vizitație canonică, parohia Veștem avea: „O biserică mică și slabă de piatră. Cărți românești: Mineiu, Triod, Evanghelie, Apostol, 2 Octoicuri, Cazanie, Ceaslov mare, Psaltire, Pentecostar și Liturghier. Odăjdii: un singur rînd și acestea slabe. Preoți foarte onestți (honestissimi presbyteri) erau trei, toți sfințiți în Muntenia”.

Cum vedem, în afară de Cazania tipărită în anul 1699 în Bălgrad, toate celelalte sunt tipărite în Muntenia.

După ce a început tipărirea cărților de cult la Blaj, toate cărțile tipărite în Blaj pînă în jumătatea a doua a veacului XIX sînt scrise în frumoasa limbă liturgică a mitropolitului Antim din București și a episcopului Damaschin dela Râmnic.

Astfel: Strastnicul tipărit în Blaj în anul 1753 e o copie fidelă din Triodul tradus și publicat în anul 1731 de Damaschin episcopul Râmnicului; iar Liturghierul din 1756 al Ep. Petru Pavel Aron copiază pe a lui Antim Ivireanu tipărit în 1713, în Tirgoviște.

Edițiile blăjene din 1775 și 1807 sînt o re-tipărire a Liturghierului lui P.P. Aron cu aceste singure îndreptări: În loc de „Premudrost prosti” au pus vorba românească „cu înțelepciune dreaptă” și imediat au adaus răspunsul care lipsea la Antim: „Veniți să ne închinăm și să cădem către Hs. Dumnezeu, mintuiește-ne pre noi Fiul lui Dumnezeu, ceta ce ești minunat între sfinți, cari îți cîntăm ție, Allilulia”.

La frîngerea agnețului, textul lui Antim nu are completă rugăciunea: „Sfarmă-se” și așa ediția blăjană adaugă partea din urmă: „iară pe cei ce se împărtășesc îi sfințește”.

Dintre cele peste șaptezeci și șapte cărți liturgice tipărite pînă la anul 1838 în Blaj, parohia Veștem posedă următoarele:

1. Liturghierul din 1756 a lui P. P. Aron,
2. Pentecostarul din 1814 a lui Ioan Bob,
3. Euhologiul din 1815 (id.),
4. Evanghelia din 1817 (id.),
5. Strastnicul din 1817 (id.),
6. Mineiul din 1838 al Ep. Ioan Lemeni.

În anul 1833, conducerea tipografiei din Blaj o făcea Timoteu Cipariu, care a purtat slujba de prefect al tipografiei pînă în anul 1863, în care timp publică cea mai mare parte din studiile sale istorice-filologice și alte lucrări din „îmbelșugata și uriașa lui activitate de scriitor”, cum se exprimă istoricul Dascălilor din Blaj, profesorul Dr. Ioan Rațiu.

Singurele cărți cultice tipărite de Tim. Cipariu sînt următoarele:

1. În anul 1835, *Orologierul, cu litere latine*, cea dintîi carte liturgică cu această înfățișare.
2. În anul 1858, *Octoicul mic*, cu binecuvîntare Mitrop. Alexandru (Șterca Șuluțiu) cu litere latine.

Un ex. din această carte — care nu-i pomenită nici în *Istoria Bisericii Românești a lui Nic. Iorga*, nici în *lucrarea profesorului Dr. Ioan Rațiu*, — se găsește în Biblioteca parohiei Veștem, înregistrată sub nr. 21.

3. *Liturghierul* din anul 1870.

Cu Liturghierul din 1870, însă, sub Mitropolitul Ioan Vancea — se începe stricarea limbii liturgice, prin latinizarea forțată făcută de T. Cipariu prin cuvinte, ca: „crucifix”, „suscepînd”, „tentățiune”, „secli”, în loc de „restignit”, „primind”, „ispită”, „veci”, etc.

Iar în alte locuri — destul de numeroase — principiului de a curăți limba de cuvintele nelatine i-s-a jertfit chiar sensul cel adevărat teologic, ex.: „aducere”, în loc de „jertfă”, a „îndestulă”, în loc de-a „învrednici” (și-i îndestulează pe dinșii băiei nașterii de a doua).

Timotei Cipariu și aderenții lui au introdus în cărțile bisericesti „un idiom, care nu e limbă, cum n-a vorbit niciodată poporul nostru”. A căutat, parecă — s-ar putea spune cu luminarea — fiecare cuvînt de origină streină, ca să-l înlocuiască cu o formațiune din vre-o rădăcină oarecare latină. De aceea, acest stil nici nu se poate înțelege, pentru că nu se poate numi limbă o îngrămăditură de felul acesta: „Cercetează lumea ta cu *mizericordie* și cu *îndurări*, trimite peste noi *îndurările* tale cele *copioase*... încă ne rugăm pentru *scăparea* celor *captivați*, etc. (Liturghierul din 1870, sub Mitropolitul Ioan Vancea).

Curentul latinist a pătruns foarte repede în toate instituțiile culturale și bisericesti, inclusiv în cărțile editate de Academia Română și de Sf. Sinod dela București.

Împotriva curentului latinizator dela Blaj s-a scris, încă în anul 1886, în „Foaia Bisericească” din Blaj, următoarele:

„În cărțile mai nouă (bisericești), nu odată s-au lăsat afară cuvinte românești destul de bune și înțelese de popor și le-au înlocuit cu cuvinte latine, citeodată chiar rău nimerite și, pe lîngă aceea, și neînțelese, decît numai de oamenii literați, cînd totuși la cărțile bisericesti recerînța întîia nu este ca în ele să se curețe limba după

cine știe ce păreri filologice, ci ca ele să fie înțelese de poporul credincios”.

În problema aceasta și-au mai spus păreri și alți preoți și mireni romini uniți, dintre cari amintesc pe Dr. Nic. Brinzeu, cu articolul „Chestii de limbă liturgică”, Ioan Crișan, „Cîteva reflexii asupra textului liturgic”, etc.

Împotriva întrebunțării cuvintelor „Doamne, îndură-te spre noi” s-a ridicat Iosif Singeorzean, (vezi „Cultura Creștină”, Blaj, nr. 6/1921) accentuînd, că „unica formă corespunzătoare (a rugăcunii *Kyrie eleeson*) este *Doamne miluește*, care din motive de corectitate și de meloioasă structură, ar trebui introdusă în toate slujbele dumezești”.

Și argumentează astfel:

„Intregul *Kyrie eleeson* se traduce pe românește cu „Doamne, îndură-te spre noi”, ori „Doamne, miluește-ne”; și aici este o greșală evidentă. *Κύριε ἐλέησον* este compus gramaticește din *Κύριος* în vocativ și *ἐλέω* în imperativ auristic, deci ar trebui să fie tradus pe românește cu *Doamne, îndură-te ori Doamne, miluește*, fără adausul relativ „spre noi” ori „ne”. Slavii zic *Gospodu pomilui*, amăsurat formei originale. „Spre noi” e la loc și corespunde textului grecesc numai la cîntarea întreit Sfințului, unde se zice: *ἐλέησον ἡμᾶς* = îndură-te spre noi.

„Din forma întregă, apoi, putem face judecată despre aceea, care traducere este mai potrivită a se folosi în ritul român. *Cred că oricine, avînd puțin simț ritmic, va concede că „Doamne, îndură-te” sună timpit și tăiat, fără fine, pe cînd „Doamne, miluește” face impresia unui ceva întreg și pe deplin îndestulește simțul auzului — pe lîngă că redă pe deplin aceea ce este Kyrie eleeson.*

„Din această considerație, nesmintit avem să ne declarăm pe lîngă forma „Doamne, miluește”, care este corectă, traducerea fidelă a formei grecești și sună neasemănat mai bine decît „Doamne, îndură-te”.

Acela, însă, care mai mult și mai documentat a pledat pentru revenirea întru toate la frumoasa limbă liturgică a lui Antim Ivireanul și a lui Damaschin Dascălul este Dr. Ioan Bălan, fost protopop în București și mai tîrziu episcop în Lugoj.

În lucrarea sa „*Limba Cărților Bisericești*” (1915), pe 277 de pagini, are un adevărat cult pentru vechea limbă liturgică românească și condamnă cu multă hotărîre aberațiile introduse în această limbă de către aderenții curentului latinist și încheie cu acest avertisment:

„Uniți ori neuniți cu Roma, nici unii nu avem dreptul să scoatem ceva afară din celea moștenite de la Sfinții părinți ai Bisericii Orientale” (pag. 274), iar la pag. 275 continuă:

„Dupăcum cerem în biserică mirosul de tămîie, tot așa ne trebuie și în cărțile sfinte limba aceea specială și proprie traducerilor vechi”.

Ideile acestea erau împărtășite și de alți scriitori uniți, cu simț pentru frumusețea limbii liturgice, între cari, și unii membrii cu greutate din „Comisiunea pentru revizuirea cărților bisericesti” ca: Dr. Victor Macavețu, Dr. Nic. Brinzeu, Dr. Ioan Georgescu și, astfel, în noule cărți liturgice, dela 1920 încoace, revenirea la vechea și frumoasa limbă liturgică se face cu pași repezi, ceace dovedesc cu următoarele citate din:

1. *Strastnic*, 1929, sub Mitr. Dr. Vasile Suciu:

Vineri, a VI-a săpt., seara la Mărire a Treimii: „Treime Sfință, măresc *milostivirea* ta și cu îngerii cînt cîntarea cea întreit Sfință: *miluește* sufletele noastre a celor ce te laudăm pe tine”.

2. *Liturghierul*, 1931, Dr. Vas. Suciu:

„Dumnezeule, curățește-mă pe mine păcătoșul și mă miluește” (pag. 48).

Iar la ectenia după evanghelle:

„Miluește-mă, Dumnezeule, după mare mila ta, rugămu-te auzi-ne și ne miluește”.

Și rugăciunea ce urmează:

„Doamne Dumnezeul nostru, primește dela robii tăi această rugăciune, stăruitoare și ne miluește după mulțimea milei tale și îndurările tale trimite-le preste tot poporul tău, carele așteaptă dela tine mila ta cea bogată”.

3. *Molitvelnicul 1940, sub Dr. Alex. Nicolescu:*

„Miluește-ne pe noi Doamne, miluește-ne că nepricepindu-ne de niciun răspuns, această rugăciune aducem ție, ca unui stăpîn, noi păcătoși, miluește-ne pe noi” (pag. 30).

Stilizarea limbii acestor trei cărți liturgice este opera Păr. Dr. Victor Macaveiu, fost vicar al Mitropoliei și, pe atunci, președintele „Comisiunii pentru revizuirea cărților bisericești”, de pe lângă Mitropolia din Blaj.

În cărțile liturgice tipărite în Blaj după 1920 găsim o limbă frumoasă, limpede și pe înțelesul poporului, în cari, alături de cuvîntul „îndură-te”, găsim și cuvîntul „miluește”, dupăcum în Liturghierul mai nou al Sf.-lui Sinod, alături de cuvintele „milă” și „slavă”, găsim cuvintele: „îndurare” și „mărire”.

Singur numai cuvîntul Spirit s-a menținut neschimbat și în cărțile rituale mai noi dela Blaj.

Cunoaștem însă scriitorii bisericești uniți de valoare — buni cunoscători ai limbii vechi liturgice și foști membri în „Comisiunea pentru revizuirea cărților bisericești” — cari au pledat stăruitor pentru revenirea la vechea limbă liturgică, adică: la stabilirea unei limbi liturgice unice pentru toate bisericile românești, de pretutindena

Prof. Dr. Ioan Georgescu, în prefața cărții sale: „Apologetica religiei creștine catolice”, tip. în 1932 în București, între altele, scrie următoarele:

„Regret, că censorii mi-au impus înlocuirea sau cel puțin așezarea în frunte a cuvîntului Spirit în loc de Duh, întrebuițat nu numai de toți Romînii ortodocși și de cei catolici de rit latin din Vechiul Regat, ci de înșiși chiriarii și marii scriitori uniți pînă tirziu în jumătatea a doua a veacului trecut. Cerîndu-mi-se această schimbare ca o condiție „absolut necesară”, mă supun dar n-o aprob”...

Iar Dr. Ioan Bălan face următoarea destăinuire:

„Înainte cu cîțiva ani, pe cînd eram în Blaj, părintele Mitropolit mă luă să lucrăm împreună ultima revizuire a cărților liturgice, ce se tipăreau în acel timp. Multă vreme am lucrat cu chiriarii mei și, în absența I. P. S. Sale, cu părintele prepozit Moldovan și atunci mi s-a dat să observ abisul ce desparte edițiile mai noi ale cărților de slujbă, dela 1860 încoace, de cele vechi tipărite cu slove. Cele vechi sunt scrise în o frumoasă limbă romînească, înțeleasă de popor, iar cele noi au o mulțime de cuvînte, cari nici cînd nu au fost recunoscute de romînești și se țin de parte de mîntea poporului romînesc. Această împrejurare mă făcea, ca la sfîrșitul fiecărei coli, ce urma să fie dată tiparului, să rămîn mîhnit. Ceice munciau cu multă osteneală la corectare, erau duși și ei de curentul, ce-l băgaseră unii dascăli din Blaj că vorbe ca: milă, miluește și Duh, pe cari le auzim și azi în atîtea biserici romînești unite, chiar în catedrale, pe cari le-am învățat toți în rugăciuni și le rostesc episcopi uniți, nu pot fi întrebuițate în cărțile Bisericii unite, căci ele deosebesc pe uniți de neuniți... Cînd am fost trimis la București (protopop), rdea în sufletul meu necazul pentru ruptura cu

cărțile vechi, și cel dintîi lucru, de care m-am apucat să-l studiez, a fost limba cărților bisericești. Am avut mare admirație pentru mulți traducători și editori vrednici, dar și necaz am avut pe destui nechemai și nevrednici să se atingă de cărțile sfînte. Am găsit unitatea limbii liturgice și am găsit că Blajul tipărea mai înainte, încă în veacul XIX, cărți din cuvînt în cuvînt la fel cu Bucureștii, fără ca să sufere ceva credința.

„De atunci s-a ținut în Blaj adunarea jubilară a Asociațiunii (în anul 1911) și la parastasul făcut pentru odihna sufletelor celor răposați membri ai Asociațiunii, cel mai sărbătorit preot unit de atunci a zis în catedrală: „și fie mărire înălțăm împreună și părintelui Tău celui fără de început și Prea Sfîntului și bunului și de viață făcătorului Tău Duh”, ceea ce a răsunat la sărbătorirea cea mai mare culturală a Romînilor din Ardeal ca un semn, că adevărata cultură — și în Biserică — e aceea ce se dă poporului. Orice abatere dela acest popor așa de bun și de dornic de înaintare e o mare greșală, încheie Păr. Dr. Ioan Bălan aceste destăinuiri. E de remarcat deasemenea că ep. Alex. Nicolescu al Lugojului în lucrarea: *Novi Meditații practice* tip. în 1927, după P. Bruno Vercauysse, folosește numai cuvîntul: „Duh”.

În felul acesta, după ce s-a introdus din nou cuvîntul „miluește”, era pregătită atmosfera și pentru folosirea cuvîntului „duh”, — revenindu-se la unitatea limbii liturgice de dinainte de 1870, unitate tulburată numai datorită curentului latinist, care a influențat un timp nu numai Blajul ci și Bucureștii. De aici rezultă că reunificarea limbii liturgice era pe cale de realizare încă de acum trezeci de ani, ca iarăși să fie aceeași limbă în toate bisericile romînești fără nici o deosebire. Concluzia acestui fapt cred că e evidentă pentru orîșicine — așa că nu mai e nevoie s-o spun, acum cînd sintem iarăși într-o singură Biserică, așa cum am fost înainte de 1700.

Pr. Romul Moldovan
paroh Veștem

NOTĂ

Pentru că în „Telegraful Romîn” nu se pot pune note subliniare, amîntesc că am folosit următoarele izvoare, nescrise în text:

Dr. I. Bălan: *Limba cărților bisericești*, Blaj 1915.

Dr. I. Rațiu: *Timotei Cipariu*. Anuarul din 1904/1905.

Dr. I. Rațiu: *Dascăli noștri* — Anuarul 1907/8. S. Cîndea: art. în rev. „Studii Teologice” nr. 9—10/1952.

† Preoteasa Eugenia Roman n. Bohățel

În ziua de 3 decembrie 1955 a adormit în Domnul preoteasa Eugenia la etatea de 43 ani și la 27 ani de fericită căsătorie, lăsînd în urmă un soț nemîngăiat și un copil orfan.

În zi de sărbătoare 6 decembrie Sf. Nicolae, în dangăt de clopote, c-un sobor de 4 preoți și înconjurată de mulțimea credincioșilor, a fost dusă în biserică unde s-a oficiat slujba prohodului de către soborul de preoți în frunte cu venerabilul Pr. Ioan Roman.

Pr. V. Traian și B. Ivan în cuvîntările lor au evocat personalitatea decedatei și pierderea suferită de familie și parohie.

Apoi din nou în dangăt de clopote, în cîntări de dieci și-n plîns de credincioși cortegiul a plecat spre locul de odihnă în cîmîtîrul bisericii bătrîne, unde în aopropterea Sf. altar a fost așezată la locul de odihnă.

Să-1 fie țărîna ușoară și memoria binecuvîntată!

Pr. V. Traian

Mihail Sadoveanu

(Urmare din pag. 1)

textul original. Tovarășul meu Moses Duft îmi explica fiecare verset cuvînt cu cuvînt, dîndu-mi înțelesurile și chiar atunci căutam transpunerea cea mai riguroasă, cea mai poetică și mai muzicală. Ne-am impus să nu întrebuițăm într-un stih mai multe vorbe decît în original. Cu acest prilej m-am convins că munca unei asemenea tălmăcirii este un efort susținut. Totuși am visat să atac, în tovarășia bună ce aveam, tălmăcirea întregii opere antice”.

Din recenzie se vede că scriitorul nostru este bine versat în textele biblice. Căci a făcut numeroase citații din noua traducere, confruntîndu-le cu traduceri streine și căutîndu-le un înțeles mai limpede.

Dacă viața omului se măsoară cu anii, opera unui scriitor — cel puțin cantitativ — se măsoară cu numărul cărților scrise de el. În această privință, cărțile scrise de Mihail Sadoveanu sînt mult mai numeroase decît anii vieții lui, deși și ei mulți. Cărțile lui sînt aproape de două ori mai multe ca anii vieții lui. 120 de cărți încununează cele trei sferturi de veac de viață. Deci opera lui este de mult centenară.

120 de cărți! Un raft de bibliotecă, chiar o mică bibliotecă! Mihail Sadoveanu este cel mai productiv și mai prodigios scriitor din literatura romînească.

Și toate cărțile lui sînt de aceeași eminență calitate artistică literară. Cei îndreptății au spus despre el că este cel mai mare poet în proză al literaturii noastre. Creațiile lui literare au atins culmi eminesciene.

Marele nostru scriitor se bucură de circulație și de renume mondial. Cărțile lui sînt traduse în limbile popoarelor de pe toate meridianele globului din Europa pînă departe în Extremul Orient și peste Pacific.

Scriitori și critici literari streini îl consideră pe marele nostru scriitor, drept unul din marii maeștrii ai literaturii mondiale.

Opera lui a intrat în patrimoniul culturii universale și odată cu ea eroii ei principali: poporul romînesc și țara romînească.

Acest fapt îl socot cel mai frumos omagiu care încununează cei 75 ani de viață ai marelui nostru scriitor.

Pr. Cunescu Gh.
Luieru-Reghin

Indrumări pentru oficiile parohiale

(Urmare)

III. Zidirea casei parohiale

Pentru zidirea casei parohiale se vor întocmi și înainta spre aprobare următoarele acte oficiale:

1. Procesul verbal al Consiliului parohial prin care se hotărăște construirea casei parohiale.

2. Procesul verbal al Adunării parohiale prin care se aprobă hotărîrea Consiliului parohial cu privire la construirea casei parohiale.

3. *Memoriul justificativ*, care va cuprinde pe scurt programul lucrărilor proiectate, Nr. încăperilor cu specificarea; birou, sufragerie, dormitor, camere pt. copii, bucătărie, cămară, baie, etc. arătîndu-se și dimensiunile pentru fiecare încăpere în parte. Se va arăta cu ce va fi ac-

Continuare în pag. 4

Indrumări pentru oficiile parohiale

(Urmare din pag. 3)

perită clădirea, materialul de care dispune și acela care eventual trebuie procurat încă. Fundația și soclul, orientarea clădirii, descrierea terenului: muntos, deal, șes, cu apă la adâncime sau la suprafață și felul în care se va executa lucrarea prin întreprinderea de construcții sau regie proprie.

Dați pinza freatică a apei subterane este sensibil apropiată de suprafața pământului se va renunța la pivniță. În ce privește fundația se va arăta adâncimea, care va merge pînă ce se va da de pământul sănătos.

Pentru motive salubre se vor arăta toate măsurile ce trebuiesc luate arătându-se între altele și umplutura dintre pământ și pardoseală.

Dacă nu se află toate materialele cuprinse în deviz se va arăta materialele cu cari pot fi înlocuite, fără să aducă prejudicii rezistenței clădirii, precum și alte amănunte în legătură cu proiectul casei parohiale.

4. *Devizul*: va cuprinde: denumirea articolului, unitatea de măsură, cantitatea, preț unitar, preț materiale, manopera și total.

Nu există lucrare fără deviz.

Analiza de prețuri va cuprinde: felul lucrării, materialele necesare și manopera transformată în ore de lucru pentru fiecare lucrare în parte, care se va înmulți cu salariul pe oră.

Extras de materiale: cuprinde; denumirea materialului, unitatea de măsură, (kgr., litrii, m. c., m. lin. bucăți etc)

Antemăsurătoarea cuprinde: felul lucrărilor, săpături, umplături de pământ, zidărie, etc. Fiecare cu calculele ei pe m. p., m. l. bucăți etc.

5. Planul se compune din patru părți: fundație, parter, acoperiș și fațade.

— Plan fundație, aici se va arăta în m. adâncimea și grosimea fundației. Fundația depinde de teren, adică se va săpa pînă cînd se va da de pământ sănătos, (argilă, nisip cu pietriș).

Ca mortar pentru fundație se poate întrebuința cimentul piatra sau varul hidraulic.

— Plan parter, aici se va arăta împărțirea clădirii (birou, sufragerie, dormitor etc. cu specificarea materialului cu care se va podi (dușumele parchet, mozaic, etc.), mărirea camerelor, grosimea pereților, geamuri, uși etc.

— Plan acoperiș cuprinde materialul ce se va întrebuința la acoperiș calculat fiecare la locul lui arătîndu-se poziția materialului cu uși, geamuri, etc.

— Plan fațade cuprinde forma casei cînd va fi gata cu orientarea clădirii și curtea clădită.

— Planul și devizul se întocmesc în trei exemplare de un tehnician.

Devizul se compune din piese scrise, iar planurile din piese desenate.

Clădirea este bine să fie orientată spre soare și lumină iar fîntina din curte departe de locurile puțin curate.

6. Procesul verbal al organelor parohiale cu privire la: publicație, oferte și adjudecarea lucrării.

7. Contractul de antrepriză.

8. Cerere către organele active pentru aviz favorabil. Proces verbal de recepție a lucrărilor. Raport către Arhiepiscopie prin care se cere aprobarea lucrării.

Contabilizarea banilor și materialelor se va face ca și la zidirea Bisericii.

Aceste sînt pe scurt actele cari trebuiesc întocmite și înaintate spre aprobare.

(Va urma)

Pr. Ioan Velțan
consilier arhiepiscopesc

Vitrina cărții

CARTE de rugăciuni, tipărită cu binecuvîntarea Prea Sfinției Sale Părintelui Dr. Andrei Magieru, Episcopul Aradului și al Hunedoarei, Diecezana Arad, — 1955 — p. 144, Lei 4.

O carte de rugăciuni îndeplinește minunatul rol de învățător și îndrumător în cele ce privesc felul cum să vorbim cu Dumnezeu; cum să-l mărim, cum să-l fim recunoscători pentru harurile sale și cum și ce să-i cerem pentru desăvîrșirea noastră.

Cartea de rugăciuni pe care o prezentăm ca și celelalte cărți de rugăciuni apărute, fiecare în felul său, servește tocmai rolul de mai sus. Ea cuprinde, în cele 144 de pagini, rugăciuni și îndemnuri de strictă trebuință unui creștin. La cele citeva rugăciuni în versuri, cunoscute și neuitate încă din primii ani ai copilăriei noastre, — Doamne, ține fericiți..., Inger îngerașul meu..., Doamne, Doamne, ceresc Tată..., Toți cu inima curată..., și Rugămu-ne-ndurărilor, — urmează „Rugăciuni de dimineață”: Impărate ceresc..., Prea Sfință Treime, Tatăl nostru..., Născătoare de Dumnezeu..., Sculindu-ne din somn..., Din pat și din somn..., Fără de veste judecătorul va veni..., Invrednicește-ne, Doamne..., Crezul, Ps. 50 (51), Doxologia cea mare și rugăciunea către ingerul păzitor, p. 1—19. Nu lipsesc nici obișnuitele rugăciuni dela vremea mesei — p. 20—21. Apoi, cuprinde rugăciuni de seara, rugăciuni cînd mergem la biserică: Intr-a-voi în casa ta: troparele ortodoxiei: la icoana Mîntuitorului, la icoana Maicii Domnului, a oricărui sfinț, în fața iconostasului, la ieșirea din biserică, p. 22—29. Un capitol înțitulat: Rugăciuni la orice vreme cuprinde: Rugăciunea Sf. Ioanichie către Mîntuitorul, a sf. Eftrem Sirul și rugăciune pentru mîntuire (p. 30—36), Rugăciunile amintite pînă aci sint completate cu „Rugăciuni la felurite trebuințe”: Rugăciunea învățăcelilor, a părinților pentru fii, a soților unul pentru altul, a fiilor pentru părinți, a creștinilor cari se căsătoresc, a creștinului la începutul lucrului, rugăciune la ziua numelui sau a nașterii, pentru călătorie, la vreme de ispită, la vreme de necazuri și nenorociri, la vreme de boală, pentru cei adormiți, de mulțumire pentru binefacerile primite dela Dumnezeu (p. 36—57). Urmează „datoriile creștinului” dreptcredincios, cele șapte Taine din Sfînta Biserică ortodoxă, cele șapte daruri ale Sf. Duh, cele zece porunci dumnezeiești, cele nouă porunci bisericesti, virtuțile teologice, virtuțile morale, faptele bune, păcatele grele sau de moarte, păcatele strigătoare la cer și păcatele de căpetenie, p. 58—67. Intre paginile 68—87 se cuprind rugăciuni înainte și după spovedanie și Împărtășanie. Se află aci și Liturghia Sf. Ioan Gură de Aur, p. 88—122, iar partea ultimă a cărții este consacrată sărbătorilor de peste an cu troparele și unele din condacele lor.

Admirăm în această cărticică — 10/7 cm. — nu numai bogăția de rugăciuni, selecțiunea lor, prezentarea ei ca tehnică — deși era mai bine să fi fost compactată — și execuția tipografică, dar, mai ales, practicătatea ei, deoarece acest mic, dar bogat, buchet cu flori ale virtuților bine miresmuitoare creștine, deopotrivă de bine poate fi purtat, cu smerenie, și-n cel mai mic buzunar al hainei, ca și în cel mai ascuns ungher al sufletului nostru. Faptul acesta ne îndreptățește a o recomanda, cu toată căldura inimii, oricărui rivnitor în făurirea ingerescului chip.

Preot Petric Avram

† Preoteasa Maria Jurcovan

La 23 decembrie 1955 a încetat din viață preoteasa văduvă Maria Jurcovan din Drăguș. Avea 53 de ani. Moartea ei a lăsat în urmă nemîngăiați pe fiica sa Victoria, căsătorită Stoia, și pe nepoții Lucreția, Mioara și Adrian. A fost soție și mamă vrednică, avînd o contribuție însemnată și la unificarea bisericească din Drăguș, realizată în 1924. Intr-adevăr răposatul ei soț, preotul Gh. Jurcovan, la îndemnul credincioșilor și cu deplinul ei consimțămînt, a făcut trecerea cu turma întreagă la Biserica ortodoxă. Astfel din 1924 în Drăguș n-au mai fost doi păstori, fiecare cu credincioșii lui, ci „o turmă și un păstor”. Astăzi nici nu-și mai amintesc de vechea dezbinare.

Prohodirea s-a săvîrșit la Drăguș în 26 decembrie 1955 de soborul preoților: I. Novac (Șona), N. Bălescu (Viștea de sus) N. Todorică (Sîmbăta de sus apuseană) și V. Dimboiu (Drăguș). Au cuvîntat: Pr. V. Dimboiu despre meritul preotesei M. Jurcovan în actul bisericesc dela 1924 și pr. I. Novac despre vrednicia ei de soție și mamă.

Ea a fost înmormîntată în cîmîtirul bisericii alături de vrednicul ei soț, preotul Gh. Jurcovan.

Dumnezeu să așeze sufletul ei în ceata celor aleși!

V. D.

† Preotul Vraciu Pavel din Stănița

În ziua de 29 ianuarie a. c. s-a stîns din viață în comuna Stănița, protopopiatul Zarandului, regiunea Hunedoara, venerabilul preot ortodox Vraciu Pavel în etate patriarhală de 94 de ani.

Născut în 27 iunie 1862 în comuna Poiana Geoagiului dintr-o familie de țărani plini de evlavie, a urmat cursurile Gimnaziului ortodox din Brad, apoi ale școlii Normale din Sibiu și cursul de preoție din Sibiu.

A funcționat ca învățător timp de 12 ani din 1882 pînă în 1894 la școlile confesionale din Poiana, Curechiu, Săliștioara, Șesuri și Stănița și apoi a funcționat ca preot în Stănița din 1896 pînă în anul 1950 cu administrarea multor parohii din jur între cari După Piatră și Buceș.

A servit astfel cu toată demnitatea școlii și Bisericii peste 60 ani.

Popa Vraciu dela Stănița a întruhipat una din cele mai frumoase figuri de preot, plin de evlavie, smerit, harnic rugător către Dumnezeu, blajin nesupărînd pe nimenea cu nici un cuvînt. Inconjurat de stima și dragostea credincioșilor a întruhipat în acest fel pe adevăratul părinte sufletesc care își pleacă urechea cu dragoste pentru nevoile sufletești ale turmei sale.

Și-a desfășurat activitatea în inima munților Metalici din ținutul Zarandului în satele uitate de Dumnezeu, acoperite cu multe necazuri, făcînd în acest fel un adevărat apostolat.

În ziua de 1 februarie a. c. orele 14 a avut loc slujba prohodirii la Stănița, care a fost săvîrșită cu toată solemnitatea cuvenită de un sobor de 6 preoți.

După oficierea slujbei în biserică în care a slujit atîta zeci de ani, a fost rostită cuvîntarea de către C. Preot Miron Popoviciu dela Mihăleni, care în cuvînte bine simțite, a scos în relief figura luminoasă a acestui prea venerabil preot.

Purtat pe brațe de preoți a fost așezat la loc de veșnică odihnă lingă altarul bisericii pe care l-a slujit cu toată abnegația.

Cu preotul Vraciu Pavel s-a stîns una din figurile cele mai caracteristice ale generației vechi de preoți, ai Munților Apuseni.

Pomenirea dreptului cu laude.

Asistent